

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

УДК 368.01(477)

Р. А. Калюжний,
доктор юридичних наук, професор
О. М. Засць,
кандидат юридичних наук

ТЕОРЕТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ЕВОЛЮЦІЇ МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Подается анализ теоретических концепций эволюции механизма регулирования страховой деятельности в Украине. Наголошується на необхідності вивчення теоретичних концепцій еволюції механізму регулювання страхової діяльності, які допомагають орієнтуватися у процесах, що відбуваються на страховому ринку, прогнозувати тенденції його розвитку, будувати відносини з урахуванням історичного досвіду, нагромадженого за багаторічну історію зарубіжного та вітчизняного страхування.

Ключові слова: страхування, концепція, еволюція, ретроспектива, тенденція, страхова діяльність.

Постановка проблеми та її актуальність. Страхова діяльність – одна з найдавніших категорій суспільних відносин. Це твердження знаходить своє відображення в працях С. А. Навроцького: «Страхування є категорією історичною. Виникло воно на перших етапах розвитку суспільного виробництва як механізм захисту товаровиробників від ризиків... Зародилося воно як випадкове явище, проте розширювало сферу свого впливу та стало об'єктивною необхідністю...» [1, с. 37].

Аналіз досліджень і публікацій. Інформація, що дійшла до нас з давніх часів, не дає системного уявлення про зародження цього надійного способу захисту економічних інтересів громадян. Але все ж таки, спираючись на праці вчених, які вивчають історію розвитку страхової діяльності, С. К. Реверчука, Т. В. Сивої, С. І. Кубіва, О. Д. Вовчак, М. С. Клапківа, Ю. М. Клапківа, С. А. Навроцького та інших, спробуємо дослідити концепції еволюції механізму регулювання страхової діяльності в Україні.

Мета дослідження – здійснити аналіз теоретичних концепцій еволюції механізму регулювання страхової діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Історію становлення та розвитку еволюції механізму регулювання страхової діяльності в Україні можна поділити на такі теоретичні концепції:

1. Концепція первісного страхування (доісторичний період).

2. Концепція взаємного страхування (періоду зародження і становлення страхової діяльності як організаційного, економічного і правового інституту друга половина XVIII – початок XX ст.).

3. Концепція монополізації страхового ринку (радянський період 1917-1991 рр.).

4. Концепція ринкової страхової діяльності (період незалежності України 1991 р. – до тепер).

Уже в первісному суспільстві з'являються деякі ознаки страхування (наприклад, заготовка запасів провіанту, способи замороження м'яса тощо). Ці навички були запозичені від тваринного світу. Бо у тваринному світі також є приклади використання примітивних принципів страхування: бджоли збирають мед та консервують його для використання у зимовий період; вовки наділені інстинктом заховання своєї здобичі влітку для вживання її у зимовий період та інші.

Група українських авторів вважають, що вже в епоху античності розвиток натурального господарства, зародження елементів товарно-грошових відносин призвели до виникнення найпростіших форм страхового захисту – натурального страхування [2, с. 23]. Це можна пояснити тим, що на той час поширеним було переважно натуральне господарство. Окрім господарства були ізольовані, замкнуті, існували незалежно одне від одного. Цей стан фактично виключав можливість існування страхування, що ґрунтувався на формуванні страхового фонду й тим самим передбачав розвиток зв'язків між суб'єктами.

Зародженню страхування сприяло виникнення торгівлі й товарного виробництва. Це підтверджують іноземні вчені страхового права: Г. Ф. Шершеневич, який зазначає про першу ідею страхування, що знайшла своє застосування в морській торгівлі, а морське страхування, в

свою чергу, виникло десь у XIII ст. на Середземному морі [3, с. 6; 4, с. 363]. З ним погоджується Н. Д. Еріашвілі. Він указує на те, що лише з XIV ст. страхування стає одним з напрямів, сфер діяльності комерційних страхових організацій [5, с. 320]. Українські вчені також поділяють цю думку. Фахівець в галузі страхового права Л. Л. Кінашук зазначає, що ознаки страхування спостерігалися в шумерів, де торговцям видавали суми грошей у формі позики. Вони також створювали спільну касу для захисту своїх інтересів на випадок втрати вантажу [6, с. 10].

Досліджуючи концепції еволюції механізму регулювання страхової діяльності, можна знайти витоки ще за два тисячоліття до н. е. У законах вавилонського царя Хамурапі передбачалося укладання угоди між учасниками торгового каравану про спільне несення збитків від нападу розбійників, пограбування та інше. Важливою рисою такої форми страхування була відсутність системного внесення страхового платежу до спільної каси [7, с. 280]. Цікавим є той факт, що на території Стародавньої Греції подібні угоди укладалися між піратами. Вони домовлялися про взаємний розподіл прибутків від грабежів та від торгівлі, а також про розподіл витрат, які могли б статися внаслідок їх ризикової діяльності.

Відтак, спочатку договір страхування існував у вигляді приватних взаємоузгоджень. Ще у 1925 р. професор В. П. Крюков стверджував: «Договір страхування є результатом вільної економічної діяльності невеликого кола людей, який виник за їх особистою ініціативою й тривалий час обслуговував досить обмежені інтереси. Всі економічні блага, якими розпоряджається людина, є головним чинником появи інтересу до страхування. Якщо людина так по-рабському залежить від соціальних благ, то принцип страхування виявився в її руках могутньою зброєю в боротьбі зі сторонніми руйнівними силами» [8, с. 8-21].

Специфіка страхової діяльності на той час виявлялася в бажанні досягти відшкодування збитків від непередбачуваних або небажаних випадків за рахунок усіх учасників торговельного дійства. Привертає увагу той факт, що в перший період не існувало регулярних внесків, не створювалися спеціальні фонди.

Таким чином, в історії людства було достатньо фактів, що підтверджують існування найпростішої форми страхового захисту. На перших етапах для страхування була характерна перерозподільна система, при якій в основі взаємовідносин лежав реальний збиток. Відшкодування збитків відбувалося в порядку їх перерозподілу

між групою осіб, котрі домовлялися про участь у страхуванні.

Учені вказують на значний розвиток страхування у Стародавньому Римі [3, с. 10], де створювались професійні та релігійні спілки. Основні положення про виникнення страхування в ті часи можливо знайти у творчості Цицерона, Тита Лівія. У Стародавньому Римі страхування, ґрунтувалося на обов'язковості страхових платежів: взаємна допомога членам римських професійних спілок у разі втрати сім'єю годувальника, захворювання, каліцтва та інше [9, с. 11].

Отже, ще на ранніх етапах економічного життя суспільства виникла об'єктивна потреба відшкодування втрати майна, знарядь праці, житла, грошей тощо. Страх перед бідною, нещасним випадком спонукав до пошуку засобів захисту, застерігав від невважених дій, вимагав створення певних запасів, що можна було б використати після настання непередбачуваних або небажаних обставин.

З приходом феодального ладу змінилися умови розвитку страхування, в основі якого все ж таки залишаються принципи функціонування римських колегій. У середні віки поширення набула концепція гільдійсько-цехового (тобто товариства купців і ремісників) страхування [2, с. 36], що ґрунтувалося на принципах страхування професійних спілок. Перші гільдії виникли в Англії (X–XI ст.), а потім у Німеччині (XI–XII ст.) та Данії (XII ст.). Вони створювалися для надання допомоги своїм учасникам. Відшкодування збитків і надання допомоги відбувалося за рахунок гільдійських та цехових коштів або шляхом визначення індивідуального внеску кожного члена об'єднання у страховий фонд. Згодом були встановлені регулярні внески, перелік випадків, при настанні яких передбачалося відшкодування страхової суми.

У вітчизняній фаховій літературі виникнення первинних форм страхування у Київській Русі пов'язується із визначною пам'яткою права – Руською правдою [10, с. 7]. Необхідно зауважити, що теза про наявність в Руській правді норм, спрямованих на регламентацію первинних форм страхування, не є новою і введена у науковий обіг С. А. Рибниковим у 1927 році. У своїх наукових працях він зазначав, що розподіл «віри» між членами громади спонукає дивитись на дане явище як на своєрідний вид страхування [11, с. 111].

У контексті Руської правди (ст. 3-8) наявні положення про матеріальне відшкодування збитків громадою у випадку вбивства. Ці статі дають підстави стверджувати про існування первинних форм страхування в Київській Русі [12, с. 9].

Особливого значення набувають норми, які стосуються матеріального відшкодування збитків общиною (верв'ю) у разі вбивства:

«Якщо хто уб'є княжого чоловіка, зробивши на нього напад, і вбивця не буде спійманий, то 80 гривень буде платити та округа, де знайдений убитий. Якщо ж убита проста людина, то округа платити 40 гривень» (ст. 3 «Руської правди»).

«Якщо вбивство здійснене не умисне, а у сварці або на бенкету при людях, то вбивця виплачує віру також за допомогою округи» (ст. 6 «Руської правди»).

«Якщо хто відмовиться від участі в сплаті дикої віри, тому округа не допомагає в сплаті за нього самого, і він сам за себе тоді платить» (ст. 8 «Руської правди») [13, с. 6-25; 11, с. 111-112].

У період середньовіччя цікава форма страхування існувала в Україні у чумаків, які спільно відшкодували збитки потерпілому в дорозі від падежу волів. У цей період, як пишуть В. Д. Базилович та К. С. Базилович, формується поділ страхування на майнове та особисте [9, с. 10-12]. Майнове страхування було покликане відшкодувати збитки, що виникли внаслідок стихійного лиха, пограбування або банкрутства члена гільдії незалежно від причини. Особисте страхування передбачало страхові виплати в разі смерті, каліцтва, хвороби тощо. Важливим є той факт, що в межах середньовічного страхування відбулося відособлення страхових фондів: вдів, сиріт тощо. Крім того, зародилися різноманітні державні страхові заходи та общинні взаємодопомоги, що стали першими поштовхами до державного регулювання страхової діяльності в Україні.

Як зауважують дослідники історії страхування, у середні віки головною концепцією страхування була концепція взаємодопомоги, а не мета отримання прибутку чи вигоди, який на сьогоднішній день є найголовнішим принципом у страховому бізнесі. Основними ознаками страхування у середні віки були:

- сфера страхування обслуговувала середні класи: ремесло і торгівлю, купців і ремісників;
- страхування ще не було відокремлене від торгівлі, ремесла, релігії;
- один і той самий торговельний, ремісний чи інший колектив виступав колективом страховиків і колективом страхувальників [2, с. 44].

У XV столітті стали з'являтися так звані загальні фонди. Передумовою виникнення цих фондів стало те, що час від часу траплялися неврожаї або відбувалися напади ворогів. Можна було б надати кожному городянинові, самому забезпечувати себе на

такі випадки, але навіть мешканцям стародавніх міст було зрозуміло, що набагато ефективніше створити загальний фонд. У врожайні роки, коли ціни на продовольство були низькими, з кожної людини збирали податок. Культури, які можуть зберігатися, наприклад пшениця, можна було придбати для запасів за гроші: фермери раділи можливості продати більше (і за кращою ціною), ніж вони продали, якби не здійснювалися централізовані закупівлі продовольства для запасів. Тож, якщо трапиться неврожай або місто буде обложено ворогами, провіант буде використаний для порятунку міського населення. Тому поняття загального фонду (в даному випадку продовольства) закріпилося в людській свідомості. Ідея показала високу ефективність, особливо у зв'язку з введенням поняття «ризик». В кінці XV століття, коли європейці почали робити крупні подорожі до Азії та Америки поняття «ризик» і «загальний фонд» злилися воедино.

Необхідно відзначити те, що в різних регіонах та соціально-економічних умовах спільним є те, що державне обов'язкове страхування в ті часи було взаємним, тобто члени того або іншого колективу страхували самі себе та не ставили за мету отримання прибутку.

Зростання міст збільшувало небезпеку одноразової загибелі або пошкодження майна від пожеж та інших стихійних лих, що сприяло виникненню перших страхових компаній. Початковою сферою додатку зусиль страхових компаній стало страхування від вогню. У густонаселених містах XVII століття більшість будинків були дерев'яними. Вогонь забезпечував опалювання та приготування їжі, свічки використовувалися для освітлення. Тому ризик пожежі в міському будинку був високий. У сільській громаді, яка відмовилась від урбанізації, всі сусіди збиралися допомогти відновити згорілий при пожежі будинок. Як ми бачимо, тут використовувалась концепція взаємодопомоги. На відміну від мешканців села, мешканці міста не мають можливості фізично допомогти сусідам, які постраждали від нещасного випадку, бо в них немає на це ні часу, ні уміння. Натомість вони готові сплатити премію страховій компанії, що обіцяє дві речі:

- надати послуги пожежної команди (тобто локалізацію пожеж для запобігання їх розповсюдженню і мінімізацію нових пожеж);
- виплатити застрахованій особі відшкодування, достатнє для найму необхідних фахівців (будівельників, каменярів, теслярів тощо) для усунення пошкоджень або відновлення згорілого будинку.

Паралельно із страхуванням від пожеж виникли фонди страхування життя. І до середини XVII століття були створені страхові компанії і взаємні суспільства, які займалися страхуванням життя. Як зазначає професор В. П. Крюков у своїх працях, перші юридичні положення про страхові угоди в економіці виникли якраз на початку XVII століття. Але необхідно відзначити, що всі положення про страхові угоди підкорялися однорідним угодам цивільного права.

Таким чином, зовнішні економічні обставини спричинили зростання практичної страхової діяльності. Це призвело до того, що в першій половині XIX століття юристи мали звернути увагу на страховий договір як вагомий фактор громадянського права [8, с. 6].

Розвиток страхової справи в Україні був тісно пов'язаний зі становленням інституту страхування в Росії, до складу якої протягом століть входила Україна. Початок цього процесу був пов'язаний з виданням у Росії в 1780 році закону, який забороняв: «...у чужі держави фабрики і будинки віддавати на страх і тим вивозити золото на шкоду і збиток державний» [14, с. 734].

Імпульсом для розвитку страхування стало збільшення кількості підприємств, розгалуження видів комерційної діяльності, використання механізмів на виробництві. У 1786 році в Росії була встановлена державна страхова монополія, котра мала фіскальний характер. Функції страховика-монополіста здійснювала страхова економія при Державному позиковому банку [15, с. 17]. У цей час починають створюватися державні страхові товариства, діяльність яких стосувалася страхування від вогню й обмежувалася територією певного міста. Пізніше почали функціонувати й приватні страхові компанії. У 1827 році виникло «Перше російське від вогню страхове товариство», яке було засноване на акціонерних засадах. Швидкими темпами розвивається як майнове, так і особисте страхування.

У XIX столітті у страховій справі почали з'являтися картелі та концерни. Професор М. Я. Шиминова зазначає, що один з великих концернів був створений у Берліні в 1874 році. Він діяв як міжнародний і складався з 16 страхових товариств [16, с. 17]. Також у 1874 році кілька страхових товариств домовилися про спільні дії. Було створено синдикат, до складу якого увійшло 8 страхових товариств. Вони опрацювали угоду, згідно якої зобов'язувалися діяти на однакових для всіх умовах, без будь-яких відхилень від договору. Застосовувалися єдині тарифні ставки, єдині прийоми страхування й перестрахування,

однакова система пільг та штрафів. Спектр страхових послуг став досить широким.

В Україні поштовхом для розвитку страхової справи стало скасування кріпацтва. Першим взаємним страховим товариством в Україні стало товариство взаємного страхування від пожеж, яке виникло в Полтаві в 1863 році. У 1864 році таке ж товариство з'явилося у Харкові, а згодом – у Києві та Одесі. Страхувальникам, які уклали договір страхування на декілька років, надавалися певні пільги та безоплатне страхування по так званому «золотому полісу».

Необхідно зазначити той факт, що українські науковці М. С. Клапків та Ю. М. Клапків у своїй монографії «Витоки національного страхового ринку» (2003 р.) [17] вперше розглянули маловідомі факти з історії зародження та розвитку українського страхового ринку. Тим самим вони довели, що страхування на теренах України, як самостійна галузь, має дуже великий історичний досвід. Вони стверджують, що процес зародження страхового ринку України почався із діяльності страхових товариств «Дністер» та «Карпатія».

У дореволюційні роки одним з найважливіших центрів розвитку страхового ринку в Україні стало м. Одеса. У цьому місті існували самостійні страхові товариства, а також філії провідних страхових компаній Санкт-Петербурга і Москви, іноземних страховиків, діяльність яких була дозволена з 1885 року. Серед них були представлені страхові компанії США, Великобританії, Німеччини, Франції, зокрема, «Нью-Йорк», «Еквитебль», «Рубен», які здійснювали страхування життя та страхування від нещасних випадків [18, с. 34-36].

Таким чином, наприкінці XIX століття вже сформувалися основні види страхування як майнового, так і особистого. Подальша реорганізація страхової справи та формування нового страхового ринку в нашій країні відбувалися під впливом подій 1917 року. Професор Л. Л. Кінашук стверджує, що всі капітали і все майно страхових товариств мало перейти у власність держави, котра брала на себе ризик за укладеними договорами [3, с. 19]. Поступово здійснювалася націоналізація, монополізація страхової справи. Розпочала набирати обертів концепція монополізації страхового ринку.

Страхова діяльність формально існувала в так званій Радянській Росії. Проте, сфера страхування була монополізована єдиним і неповторним страховиком – Держстрахом. Монополія держави поширювалася як на обов'язкове, так і на добровільне страхування відповідно до Положення про Наркомфін СРСР [14]. Важливим етапом у

розвитку страхової справи стало затвердження ЦВК та РНК СРСР 18 вересня 1925 року «Положення про державне страхування у СРСР». Положення зафіксувало державну монополію на всі види страхування в СРСР. Страхові операції мали право здійснювати лише органи Держстраху. Усі операції здійснювалися на основі єдиних, затверджених у Всесоюзному порядку правил і тарифів, усі кошти перебували у розпорядженні Держстраху. Не поширювалася державна монополія лише на кооперативне страхування. Його здійснювали: страхова секція Центросоюзу, Всеросійський кооперативний страховий Союз та Всеукраїнський кооперативний страховий Союз, котрі повинні були перестраховувати свої ризики у Держстраху [19, с. 26-30].

Розвиток та вдосконалення державного страхування на подальших етапах визначався загальною економічною політикою СРСР. Було введено обов'язкове страхування майна кооперативних організацій, включаючи страхування майна колгоспів. У період Великої Вітчизняної війни засоби державного страхування використовувалися на військові потреби. Згідно з постановою президії ВЦСПС від 5 березня 1929 р., набуло поширення колективне страхування Держстрахом.

З прийняттям Закону СРСР від 26 травня 1988 р. «Про кооперацію в СРСР» розпочалась демонополізація страхової справи. Цей Закон встановлював те, що кооперативи можуть страхувати майно та майнові інтереси в органах державного страхування, а також створювати кооперативні страхові установи. У 1989 році введено добровільне страхування майна державних підприємств і організацій, що працюють в умовах госпрозрахунку [20, с. 592]. Все це послужило поштовхом розвитку концепції ринкової страхової діяльності.

На початку 90-х років, коли в Україні відбувалися великі політичні та економічні зміни, на території держави починає створюватися і функціонувати мережа страхових компаній. У цей період замість одного постачальника страхових послуг – Держстраху, з'являються нові страхові компанії: «Омега-Інтер», «Ризик», «Саламандра» та інші. Після законодавчого введення деяких елементів ринкової економіки (особливо з появою Закону «Про кооперацію» 1988 року) почали діяти перші страхові кооперативи. Завдяки цьому, в Україні почав зростати асортимент страхових послуг та виник інститут перестраховування.

Складовою частиною господарського механізму має бути ефективна система страхування, яка відповідає світовим стандартам. Таким чином,

труднощі розвитку українського страхування пов'язані не тільки із загальними проблемами розвитку даної галузі, але і з деякими особливостями української перехідної економіки. Розвиток відносин страхування залежить від розвитку ринкових відносин, рівня життя населення і стану інфраструктури.

Узагальнюючи історію становлення та розвитку різних концепцій регулювання страхування, можна стверджувати, що страхові відносини сформувалися під впливом багаторічного вікового досвіду. На початкових етапах розвитку аналізованого інституту, страхуванню підлягало вузьке коло ризиків, страхові внески не мали регулярного характеру надходження. У процесі розвитку страхування спостерігається розширення його видів та підвидів, виникнення полісної форми договору страхування, розвиток страхового посередництва, створення спеціалізованих фінансових установ, що надають страхові послуги.

Вивчення теоретичних концепцій еволюції механізму регулювання страхової діяльності допомагають орієнтуватися у процесах, що відбуваються на страховому ринку, прогнозувати тенденції його розвитку, будувати відносини з урахуванням досвіду, нагромадженого за багаторічну історію зарубіжного та вітчизняного страхування. У 1923 році досить вдало з цього приводу висловився академік В. К. Воблій: «... історія страхової справи є природною і невід'ємною частиною економіки страхування. Тільки вивчаючи історію, ми можемо правильно оцінити і зрозуміти сучасний стан страхової справи» [21, с. 17].

Висновки. Не дивлячись на те, що форми і методи страхування змінилися під впливом розвитку історичних, економічних та суспільних відносин, на даний момент їх можна розглядати як прообраз ринкових форм страхування, які виникли і розвиваються сьогодні в Україні. Реалізація такого підходу дає можливість скорегувати чинне законодавство з метою зниження криміногенної обстановки у даній сфері і створення надійного механізму захисту інтересів суб'єктів страхового ринку.

Література

1. *Навроцький С. А.* Страхування як самостійна економічна категорія відтворення / С. А. Навроцький // Економіка АПК. – 2006. – № 9. – С. 37.

2. *Реверчук С. К., Сива Т. В., Кубів С. І., Вовчак О. Д.* Історія страхування: Підручник / За ред. С. К. Реверчука. – К.: Знання, 2005. – С. 36.

3. Кінашук Л. Л. Страхування: теорія і практика проведення: Монографія / Л. Л. Кінашук. – К.: Атіка, 2004. – С. 19.
4. Шершиневи́ч Р. В. Курс торгового права. Т. 2 / Р. В. Шершиневи́ч. – М., 1908. – С. 363.
5. Эриашвили Н. Д. Финансовое право: [учебник для вузов] / Н. Д. Эриашвили. – М.: ЮНИТИ – ДАНА: Закон и право, 2000. – С. 320.
6. Страхування: [підручник] / [Т. М. Артюр, В. Л. Бабко, А. В. Бутанський та ін.]; За ред. С. С. Осадця. – К.: Київ. нац. екон. ун-т.: Укр. фін.-банк. шк.: Центр навчання страх. справи, 1998. – С. 10.
7. Серебровский В. И. Избранные труды по наследственному и страховому праву / В. И. Серебровский. – М.: Статут (в серии «Классика российской цивилистики»), 1997. – С. 280.
8. Крюков В. П. Очерки по страховому праву. Систематическое изложение и критика юридических норм страхового дела / В. П. Крюков. – Саратов: Книгоиздательство В. З. Яксанова, 1925. – С. 6.
9. Базилевич В. Д., Базилевич Л. С. Страховая справа. – 3-тє. вид., перероб. і доп. / В. Д. Базилевич, Л. С. Базилевич. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – С. 11.
10. Пилипенко С. А. Правове забезпечення обов'язкового особистого страхування працівників органів внутрішніх справ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / С. А. Пилипенко. – К., 2002. – С. 7.
11. Рыбников С. А. Очерки из истории страхования в России // Вестник Государственного страхования / С. А. Рыбников. – 1927. – № 19-20. – С. 111.
12. Страхове право: Навч. посібник / За ред. Ю. О. Заїки. – К., 2004. – С. 9.
13. Хрестоматия по истории государства и права СССР: Дооктябрьский период: Учебное пособие. Под ред. Ю. П. Титова. – М.: Юрид. лит., 1990. – С. 6-25.
14. Полное собрание законов Российской империи. – Собрание 1, Т. XXII: 1784-1788 г.г. – СПб., 1830. – С. 734.
15. Страхування: Підручник / Кер. авт. кол. і наук. ред. С. С. Осадець. – Вид. 3-тє. – К.: КНЕУ, 2006. – С. 17.
16. Шиминова М. Я. Страхование: история, действующее законодательство, перспективы / М. Я. Шиминова. – М.: Наука, 1989. – С. 17.
17. Клапків М. С., Клапків Ю. М. Витоки національного страхового ринку України: Монографія / М. С. Клапків, Ю. М. Клапків. – Тернопіль: Карт-бланш, 2003. – 197 с.
18. Райхер В. К. Общественно-исторические типы страхования / В. К. Райхер. – М: ЮКИС, 1992. – С. 34-36.
19. Кінашук Л. Л. Особливості розвитку страхової справи в Україні / Л. Л. Кінашук // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 2. – С. 26-30.
20. Хрестоматия по истории отечественного государства и права: 1917-1991 / МГУ им. М. В. Ломоносова / Под ред. О. И. Честякова. – М.: Зерцало, 1997. – С. 592.
21. Вобль К. Г. Основы экономии страхования. Второе переработанное издание / К. Г. Вобль. – Киев: Коопстрах, 1923. – С. 17.

Р. А. Калюжний, А. М. Заец

Теоретические концепции эволюции механизма регулирования страховой деятельности в Украине
Произведен анализ теоретических концепций эволюции механизма регулирования страховой деятельности в Украине. Отмечается необходимость изучения теоретических концепций эволюции механизма регулирования страховой деятельности, которые помогут ориентироваться в процессах, происходящих на страховом рынке, прогнозировать тенденции его развития, строить отношений с учетом исторического опыта, приобретенного за период многовековой истории зарубежного и отечественного страхования.

Ключевые слова: страхование, концепция, эволюция, ретроспектива, тенденция, страховая деятельность.

R. Kaliuzhnyi, A. Zaiets

Theoretical conceptions of evolution of adjusting insurance activity mechanism in Ukraine
The analysis of theoretical conceptions of evolution of adjusting insurance activity mechanism in Ukraine is done. The necessity of study the evolution of adjusting insurance activity mechanism in Ukraine is marked. It is mentioned that such a study will help to be oriented in processes that take place at the insurance market, forecast its progress trends, build relations taking into account the historical experience, obtained in centuries-old history of foreign and national insurance.

Keywords: insurance, conception, evolution, retrospective view, tendency, insurance activity.